

Порядок проведення судово-бухгалтерської експертизи

На сьогодні висновок судово-бухгалтерської експертизи є одним із важливих доказів у кримінальному провадженні, зокрема під час розслідування окремих корупційних та/або економічних правопорушень, які знаходять своє відображення у документах бухгалтерського обліку господарської діяльності суб'єктів господарювання.

Саме судово-бухгалтерська експертиза є однією з ефективних форм використання спеціальних знань в сфері бухгалтерського обліку, оподаткування, аудиту, контролю та аналізу при розслідуванні злочинів в економічній сфері.

Основною групою документів, що перевіряються експертом-бухгалтером в рамках судово-бухгалтерської експертизи є фінансові та бухгалтерські документи, які називаються джерелом доказів. В епоху електронного обліку джерело доказів не повинно бути лише традиційним – паперовим. Законодавство також розглядає записи, створені з використанням інформаційних технологій – електронні документи, як еквівалент традиційним джерелам доказів.

Зокрема, первинні документи, які не відповідають вимогам законодавства не відображають фактичного стану на підприємстві та не є доказом положень, що містяться в них. Такі документи для експерта-бухгалтера є носієм неправдивої інформації. Оцінка надійності конкретного бухгалтерського документа експертом-бухгалтером забезпечує основу для виявлення шахрайства, корупційних дій тощо.

Судово-бухгалтерська експертиза може бути проведена за ініціативою однієї зі сторін або за призначенням суду, або за ухвалою слідчих органів. Судово-бухгалтерська експертиза, яка здійснюється за рішенням судових органів або слідчих органів, призначається з метою перевірки документальної ревізії, якщо ці висновки сумнівні. Ця експертиза здійснюється у процесуально-правовій формі, забезпечує отримання доказів і використання експертних знань у сфері бухгалтерського обліку під час вивчення достовірності господарських операцій. Експертиза, яка проводиться за ініціативою однієї зі сторін судового процесу, призначається для перевірки документів, що підлягають експертизі, та добровільно надаються ініціаторами експертизи, призначається за ухвалою відповідного суду [3, с. 311].

Під час розгляду правопорушень економічного напрямку знаходить застосування така функція бухгалтерського обліку, як правовий захист суб'єктів господарювання. Вона реалізується шляхом документального оформлення матеріальної відповідальності та правильного документального оформлення кожної господарської операції. Ця функція в правоохоронній та судовій практиці є юридичним забезпеченням господарських відносин, що сприяє захисту інтересів суб'єктів господарювання. Н.М. Малюга зазначає, що кожна господарська операція виступає юридичним актом, що включає зобов'язання і права особи, яка отримала щось [2, с. 115].

Як вже було зазначено, висновок експерта є важливим доказом у кримінальному провадженні, а його зміст базується на спеціальних знаннях експерта-бухгалтера, наукових і технічних засобах, а також методів, які експерт-бухгалтер застосовує під час проведення експертизи.

Згідно Кримінального процесуального кодексу України у висновку експерта має бути зазначено: 1) коли, де, ким (ім'я, освіта, спеціальність, свідоцтво про присвоєння кваліфікації судового експерта, стаж експертної роботи, науковий ступінь, вчене звання, посада експерта) та на якій підставі була проведена експертиза; 2) місце і час проведення експертизи; 3) хто був присутній під час проведення експертизи; 4) перелік питань, що були поставлені експертіві; 5) опис отриманих експертом матеріалів та які матеріали було використано експертом; 6) докладний опис проведених досліджень, у тому числі методи, застосовані у дослідженні, отримані результати та їх експертна оцінка; 7) обґрунтовані відповіді на кожне поставлене питання [1].

Отже, у процесі розслідування окремих корупційних та/або економічних правопорушень судово-бухгалтерська експертиза виступає формою контролю обґрунтованості проведених раніше перевірок та/або аудитів звітності. Основна її місія полягає у доведенні або спростуванні тих чи інших фактів економічного правопорушення.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 29.03.2020).

2. Малюга Н.М. Бухгалтерський облік в Україні: теорія й методологія, перспективи розвитку : монографія. Житомир : ЖДТУ, 2005. 548 с.

3. Разборська О.О., Ємець В.В. Роль судово-бухгалтерської експертизи у вирішенні кримінальних та цивільних справ. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. 2014. Вип. 3. С. 309-317.